

תורה שבעל פה

גמרא מסכת בבא בתרא

הוראות

א. משך הבחינה : שעתיים

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה :

פרק ראשון – (6x13) - 78 נקודות

פרק שני – (2x11) - 22 נקודות

סה"כ 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש : אין

ד. הוראות מיוחדות : אין

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד, יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן
באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (78 נקודות)

ענו על שש מן השאלות 1-9 (לכל שאלה - 13 נקודות)

1. בניית מחיצה ודין היזק ראייה

א. "השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר בונין את הכותל באמצע".

הגמרא מציעה שתי דרכים לפרש את המילה "מחיצה" שבמשנה. – גודא או פלוגתא.

(1) על פי הגמרא, לפי ההסבר שמחיצה היא "גודא" מדוע המשנה צריכה לומר שאת

הכותל בונים באמצע?

(2) על פי הגמרא, לפי ההסבר שמחיצה היא "פלוגתא", מהו המקרה בו מדובר, ומה

החידוש בדין ש"בונין את הכותל"?

(5 נקודות)

ב. על פי הגמרא יש מקרים שבהם כולם מודים ש"היזק ראייה שמה היזק". ציינו מקרה

אחד, והסבירו מדוע במקרה זה "היזק ראייה שמה היזק".

(3 נקודות)

ג. "ת"ש החלונות בין מלמעלה בין מלמטה ובין מכנגדן ארבע אמות".

בדין המצוטט יש התייחסות לשלושה מצבים.

בחרו שניים מן המצבים והסבירו בלשונכם את המקרה, הדין והטעם בכל אחד מהם.

(5 נקודות)

2. סתירת בית כנסת

"אמר רב חסדא לא לסתור איניש בי כנישתא עד דבני בית כנישתא אחריתי".

א. (1) כתבו בלשונכם את ההלכה שבציטוט.

(2) על פי הגמרא הסבירו את שני הטעמים להלכה זו.

(6 נקודות)

ב. מה ההבדל להלכה בין שני הטעמים שניתנו בגמרא להלכה של רב חסדא.

(4 נקודות)

ג. "מרימר ומר זוטרא סתרי ובנו בי קייטא בסתווא ובנו בי סתווא בקיטא".

הסבירו כיצד מעשה זה מתיישב עם ההלכה של רב חסדא.

(3 נקודות)

3. המקיף את חברו משלש רוחותיו

א. "רבי יוסי אומר אם עמד וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל".

- (1) רש"י בפירושו למשנה מנמק את הדין של רבי יוסי. עיינו ברש"י והעתיקו למחברתכם את המילה הראשונה ואת המילה האחרונה של הנימוק.
- (2) על פי רש"י, הסבירו בלשונכם את המקרה ואת הטעם לדין של רבי יוסי.

(5 נקודות)

ב. עיינו בציטוט שלפניכם מתוך הסוגיה: "תנן המקיף את חברו משלוש רוחותיו וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית אין מחייבין אותו, הא רביעית מחייבין אותו אימא סיפא רבי יוסי אומר אם עמד וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל".

- (1) העתיקו למחברתכם מן הציטוט רק את המילים שאינן מצוטטות מן המשנה.
- (2) הגמרא הקשתה קושיה ממשנה זו על חייא בר רב. הסבירו את קושיית הגמרא.

(5 נקודות)

ג. הגמרא מתרצת את הקושיה על חייא בר רב בדרכים שונות. כתבו אחד מהתירוצים.

(3 נקודות)

4. השתתפות בהוצאות של חצר ושל עיר

א. "כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר".

- (1) מהי התועלת בבניית בית שער, ומה עלול להיות החיסרון בבניית בית שער?
- (2) כתבו מהו המקרה שבו נחלקו רבן שמעון בן גמליאל ותנא קמא אם כופים לבנות בית שער, והסבירו את הטעם לדין של כל אחד מהם.

(8 נקודות)

ב. "בעא מיניה רבי אליעזר מרבי יוחנן כשהן גובין לפי נפשות גובין או דלמא לפי שבח ממון גובין".

- (1) "כשהן גובין" - מהי המטרה של גבייה זו?
- (2) לפי השאלה של רבי אלעזר, הסבירו את שתי הדרכים לגבייה.

(5 נקודות)

5. "וכמה יהא בעיר ויהיה כאנשי העיר"

- א. (1) הגמרא מקשה: **"ורמינהי החמרת"**. המילה "ורמינהי" מהווה תמרור/מונח דיון לפני קושיה שהגמרא מקשה. איזה סוג קושיה נפתח במילה "ורמינהי"?
- (2) העתיקו את הטבלה למחברתכם ו**שבצו** בה את הברייתא המתחילה במילה **"החמרת"** [שימו לב: אל תוסיפו מילים משלכם, אלא שבצו רק את לשון הברייתא במלואה].

מקרה	דין

(5 נקודות)

- ב. הסבירו בלשונכם את המקרים והדינים שמופיעים בברייתא. בתשובתכם בארו על פי רש"י מה כוונת הברייתא במילים **"הן בסקילה"**.

(4 נקודות)

- ג. **"אמר רבא לא קשיא"**. הסבירו את הקושיה שרבא עונה עליה ואת תירוצו לקושיה.

(4 נקודות)

6. קופה ותמחוי

"תנו רבנן קופה של צדקה...נגבית בשניים שאין עושים שירות על הציבור פחות משניים ומתחלקת בשלושה כדיני ממונות."

- א. מהי קופה ומהו תמחוי? (2 נקודות)

- ב. (1) כיצד באה לידי ביטוי השררה של גבאי הצדקה, ומדוע חלוקת הקופה היא

"כדיני ממונות"?

- (2) **"תמחוי נגבית בשלושה"**.

הסבירו בלשונכם מדוע גובים את התמחוי בשלושה ולא בשניים.

(7 נקודות)

- ג. **"אמר אביי מריש לא הוה יתיב מר (אדון, כינוי כבוד לרבה) אציפי דבי כנישתא כיון דשמעה להא דתניא ולשנותה לכל מה שירצו הוה יתיב"**.

- (1) על פי אביי, בתחילה נמנע רבה ממעשה מסוים. מהו המעשה שממנו נמנע רבה, ומדוע נהג כך?

- (2) רבה שינה את מנהגו בעקבות ברייתא שהוא שמע. הסבירו את הדין שבברייתא וכתבו מדוע שינה רבה את מנהגו בעקבות דין זה.

(4 נקודות)

7. גרמא וחזקה בניזקין

א. על פי הגמרא, רב יוסף דרש שמקיזי הדם יפסיקו להקיז מתחת לדקלים שלו כיוון שבעקבות הקזת הדם באים עורבים ומזיקים לתמרים שלו.
(1) הסבירו את קושיית אביי על דרישתו של רב יוסף. בתשובתכם הסבירו את הביטוי "גרמא".

(2) רב יוסף תירץ את קושיית אביי על פי דברי רב טובי בר מתנא "זאת אומרת גרמא בניזקין אסור". הסבירו את התירוץ של רב יוסף.

(7 נקודות)

ב. (1) "והא אחזיק להו" – הסבירו את קושיית הגמרא .
(2) הסבירו את התשובה הסופית של רב יוסף. בתשובתכם הסבירו מדוע מקיזי הדם צריכים להפסיק להקיז דם מתחת לדקלים של רב יוסף.

(6 נקודות)

לפניכם קטע מן הגמרא במסכת בבא בתרא דף ו ע"ב.

קטע זה עוסק במניעת היזק ראייה בין שני אנשים שגרים זה מול זה משני צידי רשות הרבים. מניעת היזק הראייה נעשת באצמעות בניית מחיצה על הגג.

למדו את הקטע, וענו על השאלות שאחריו. היעזרו בפירוש רש"י.

ראשי תיבות: קמ"ל- קא משמע לן

דא"ל- דאמר ליה

מ"ט- מאי טעמא

לב"ד= לבית דין

תרגום: אוזינקא- הוצאות

דמיתרע אשיתך= שהיה ניזוק כותל ביתך.

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

זה שלא כנגד זה. זה סותם
גגו ללד כפון זה ללד דרום: ומעדיף.
מושך המעקה יותר מחצי הגג כדי
שיהיה במקלט כנגד סחימתו של זה
ומתוך כך לא יראה צהדיא לגגו של
חבירו: פשיטא. דהאי פלגא והאי
פלגא: לא לריכא דקדים חד ועדי
דידיה. מעקה לחצי גגו קודם שצא
לצ"ד ואח"כ תבע את חבירו לעשות
בשלו מהו דמימא הואיל והתחיל
לעשות יגמור המעקה בגגו וזה יתן
לו חצי הולאה: אוזינקא. יליאה:
לא ספרע אשיתאי. מכובד
הננין שמכנידין על חומת טיט
ממהרת לקלקל למעלה:

אמר אביי

שני בתים בשני צדי רשות הרבים זה עושה
מעקה לחצי גגו וזה עושה מעקה לחצי גגו
זה שלא כנגד זה ומעדיף

פשיטא לא צריכא דקדים חד

מנייהו ועבר מהו דתימא נימא ליה אידך

שקול אוזינקא ועבדיה את כוליה קמ"ל דא"ל את מ"ט לא עבדת משום דמיתרע
אשיתך אנא נמי מיתרע ליה אשיתאי

א. לפי אביי, כתבו בלשונכם את הדין במקרה של "שני בתים בשני צידי רשות הרבים".

(3 נקודות)

ב. על הדין של אביי הקשתה הגמרא: "פשיטא", ותירצה תירוצי.

(1) כתבו בלשונכם את המקרה לפי התירוצי.

(2) מהו הדין שהיינו חושבים שיש לפסוק במקרה זה, ומדוע לא פסק כך אביי?

(10 נקודות)

9. **יסודות תורה שבעל פה**

- א. (1) באיזו תקופה היתה "כנסת הגדולה", וכמה חברים היו בה?
(2) כתבו תקנה אחת של אנשי כנסת הגדולה.

(5 נקודות)

- ב. **"כשנתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל, לא נתנה להן אלא כחיטים להוציא מהן סולת, וכפשתן להוציא ממנו בגד"** (מדרש אליהו זוטא).

הסבירו את המשל, וכתבו מהו הייעוד של התורה שבעל פה על פי משל זה.

(5 נקודות)

- ג. הגמרא שואלת מדוע נפסקה ההלכה כבית הלל במחלוקות בינם ובין בית שמאי.
כתבו את תשובת הגמרא על שאלה זו.

(3 נקודות)

פרק שני (22 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 10-15 (לכל שאלה – 11 נקודות)

בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י)

10. רוניא אקפיה רבינא מארבע רוחותיו

- א. (1) כתבו בלשונכם את הגמרא המצוטטת בכותרת. היעזרו ברש"י.
(2) "אתא לקמיה דרבא" - כתבו מי בא לפני רבא, ומה רבא הציע לו לעשות?
(4 נקודות)

ב. "סבר רבינא לסלוקי משום דינא דבר מצרא"

- (1) הסבר מהו "דינא דבר מצרא".
(2) רב ספרא שכנע את רבינא לא לסלק את רוניא, בביטוי: "ארבעה לצלא ארבעה לצללא". עיינו ברש"י בהסבר הראשון (עד המילים ברש"י "ויש לגמגם")
הסבירו ביטוי זה, וכתבו מה התכוין לומר רב ספרא לרבינא בביטוי זה.
(7 נקודות)

11. ענייני צדקה

- א. "כי הא דבני אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי חזא להו בחילמא דבעו למיחסר שבע מאות דינרי".

- (1) הסיפור עם רבן יוחנן בן זכאי ואחייניו בא ללמד על דרשה מסויימת שהגמרא למדה, שקרתה במציאות. כתבו את הדרשה.
(2) מדוע רבן יוחנן לא סיפר לאחייניו על החלום, כדי שייתנו את כל הסכום עליו חלם רבן יוחנן?

(4 נקודות)

ב. "מלוה ה' חונן דל".

- מה הבעיתיות בפסוק זה, ומה ניתן ללמוד מכך על מעלת נותן הצדקה?
(3 נקודות)

- ג. בגמרא מסופר שרב פפא טיפס בסולם, רגלו נשמטה והוא כמעט נפל.
על מקרה זה אמר רב פפא: "השתא כן איחייב מאן דסני לן כמחללי שבתות וכעובדי עבודת כוכבים".

- (1) כתבו בלשונכם מה אמר רב פפא בעקבות המקרה שקרה לו, והסבירו מדוע הוא קישר את המקרה לחילול שבת ועבודת כוכבים.
(2) בהמשך הגמרא כתוב: "א"ל חייא בר רב מדפתי לרב פפא שמא עני בא לידך ולא פרנסתו". הסבירו מדוע חשב חייא בר רב מדפתי שמקרה זה קרה כיון שרב פפא העלים עין מן הצדקה.

(4 נקודות)

12. "צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת"

א. (1) מה הקושיה שמעורר פסוק זה?

(2) כתבו שלוש תשובות לקושיה זו.

(7 נקודות)

ב. (1) כתבו מילה אחת מהסוגיה ממנה משתמע שגם לרבן יוחנן בן זכאי הייתה

תשובה לקושיה זו.

(2) במה שונה דעתו של רבי נחוניא בן הקנה משאר הדעות?

(4 נקודות)

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא בתוספת עיון במקורות)

13. שינוי ייעוד של צדקה

א. כתוב בתוספות "אף על גב דאמרינן בערכין בפ"ק (דף ו : ושם) האי מאן דנדב שרגא

לבי כנישתא אסור לשנותה לדבר הרשות".

הסבירו את המקרה ואת הדין המודגשים בקו, והסבירו את הקושיה מציטוט זה על

דברי רבנו תם שמובאים בתחילת התוספות.

(6 נקודות)

ב. לפי התירוץ שבתוספות כתבו באיזה מצב מותר לשנות ייעוד של צדקה לדבר הרשות

ובאיזה מצב אסור לשנות ייעוד של צדקה לדבר הרשות. בתשובתכם הבחינו בין

שינוי שנותן הצדקה רוצה לעשות ובין שינוי שבני העיר רוצים לעשות.

(5 נקודות)

א. עיינו בדברי הרב יעקב בן אשר ("טור") שלפניך וענו על השאלה שאחריהם.

טור יורה דעה הלכות צדקה סימן רמז:

ואל יעלה בלבו עצה לומר איך אחסר ממוני ליתנו לעניים כי יש לו לדעת שאין הממון שלו אלא פקדון לעשות בו רצון המפקיד וזה רצונו שיחלק לעניים ממנו וזה החלק הטובה שיהיה לו ממנו כדכתיב "והלך לפניך צדקך" (ישעיהו נח ח).

ועוד כי הדבר בדוק ומנוסה כי בשביל הצדקה שנותן לא יחסר לו אלא אדרבה תוסיף לו עושר וכבוד כדכתיב (ד"ה ב' לא) מהחל התרומה לביא בית ה' אכול ושבוע והותר עד לרוב כי ה' ברך את עמו וכתוב (מלאכי נ') הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי עליכם ברכה עד בלי די א' (יד) ואמרו חכמים בכל דבר אסור לנסות את ה' חוץ מדבר זה כדכתיב ובחנוני נא בזאת.

ועוד כי הוא דוחה את הגזירות הקשות וברעב תציל ממות כאשר אירע לצרפית (מלכים א' יז) בשביל עוגה קטנה שנתנה לאליהו ומניעתה תרחיק הקרובים לשכינה ממנה ומן התורה כאשר אירע לעמון ומואב שהיו קרובים אלינו ונתרחקו על אשר לא קדמו אותנו בלחם ובמים ומקרבת הרחוקים לחסות תחת כנפי השכינה כאשר אירע ליתרו על אמרו (שמות ב') קראן לו ויאכל לחם ע"כ צריך אדם ליזהר מאד מאד ליתנה כראוי.

על פי הרב יעקב בן אשר ("טור") אדם עלול לשאול בליבו "איך אחסר ממוני ליתנו לעניים"? הסבירו שתיים מן התשובות שהוא משיב על שאלה זו.

(6 נקודות)

ב. עיינו בדברי הרב כלפון משה הכהן שלפניכם וענו על השאלה שאחריהם:

הרב כלפון משה הכהן, "למעלת הצדקה וביאת הגואל", מטה משה, דרוש יב: כלפי האנשים התועים בדעתם לאמור למה זה אתן ביד גבאי צדקה שמינו אותו בית דין או הממשלה, הלא אנכי ראוי להשמט ממנו ואתן הנראה לי לאיזה עני הגון בעיני. אך זה באמת קלקול גמור הוא. שאם כוונתו להוסיף מה טוב חלקו. ואם לחסר מהנעשה על ידי הממונים מטעם בית דין ובית המשפט אז הוא מקלקל, הגם שבאמת יתן אותו השיעור לאיזה עני. וזה לשש סיבות:

ב. דיתכן שאותו עני לוקח מכיס צדקה ומיד העשיר, ונחסר לעני אחר.

ד. דכשאדם נותן לגבאי צדקה אין לו חשש כלל אם ימשך חס ושלום טעות דבכל זאת הנותן עשה כדיון.

על פי הרב כלפון משה הכהן, כתבו מהי טענת "האנשים התועים בדעתם" והסבירו את שתי התשובות שמובאות בציטוט כנגד טענה זו.

(5 נקודות)

15. לימוד תורה ואכילת מעשר שני בירושלים

א. (1) על פי התוספות, הסבירו כיצד אכילת מעשר שני בירושלים מביאה ליראת שמיים ולעיסוק בתורה.

(2) על פי התוספות, הסבירו את טעם התקנה "שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים".

(8 נקודות)

ב. על פי הגמרא, מה היה החסרון בתקנה: "שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים"?

(3 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך